

INKOMENSKENGETALLEN NADER BEKEKEN*Walter van Everdingen en Koen Boone*

In de bedrijfeconomische rapportages van het LEI worden meerdere inkomenskengetallen gepresenteerd. Elk kengetal heeft zijn eigen achtergrond en betekenis. Afhankelijk van het doel van het gebruik moet het best passende kengetal worden gekozen. In dit artikel wordt hiertoe een korte toelichting gegeven. In het verslag dat de deelnemers van het Bedrijven-Informatienet ontvangen en in LEI-rapporten, komen onder andere de volgende kengetallen aan bod:

- gezinsinkomen (of: bedrijfswinst) uit normale bedrijfsvoering;
- gezinsinkomen uit bedrijf;
- totaal gezinsinkomen;
- nettobedrijfsresultaat.

Bedrijfswinst uit normale bedrijfsvoering

Dit kengetal wordt berekend door de totale bedrijfsopbrengsten te verminderen met de betaalde kosten en afschrijvingen (tabel 1). Het geeft een beeld van de vergoeding die de ondernemer en zijn gezin vanuit een normale bedrijfsvoering met het bedrijf heeft behaald voor zijn arbeid en kapitaal. De ontwikkeling ervan in de loop van de tijd wordt vooral bepaald door veranderingen in prijzen van producten en productiemiddelen. Daarnaast spelen ook de ontwikkelingen van productiviteit en bedrijfsomvang een rol. Dit kengetal leent zich daarom ook goed voor bedrijfsvergelijkingen en voor monitoren van jaarresultaten. In de opbrengsten zijn behalve de opbrengsten van verkochte producten en dieren ook opbrengsten meegenomen uit waardeveranderingen van agrarische activa ((producten van) planten en dieren). Ook inkomens toeslagen en opbrengsten uit verbredingsactiviteiten op het bedrijf, zoals zuivelbereiding, huisverkoop, natuurbeheer, loonwerk, agrotourisme en zorg voor ouderen en gehandicapten, maken deel uit van de opbrengsten en dus van dit inkomensbegrip.

Tabel 1 Enkele kengetallen van melkveebedrijven naar bedrijfsomvang, (2004 v)

		Kleinere bedrijven	Middelgrote bedrijven	Grotere bedrijven
Inkomensvorming				
A	Opbrengsten	99.500	208.100	413.200
B	Betaalde kosten en afschrijvingen	81.700	168.000	325.300
C=A-B	Gezinsinkomen uit normale bedrijfsvoering	17.800	40.000	88.000
D	Buitengewone baten en lasten	1.300	2.600	3.600
E=C+D	Gezinsinkomen uit bedrijf	19.000	42.700	91.600
F	Inkomsten van buiten bedrijf	14.800	18.500	10.800
G=E+F	Totaal gezinsinkomen	33.800	61.200	102.400
	Idem per gezin	32.800	53.200	72.700
Bedrijfeconomisch resultaat				
C	Gezinsinkomen uit normale bedrijfsvoering	17.800	40.000	88.000
H	Kosten eigen arbeid	59.000	82.200	109.100
I	Kosten eigen vermogen a)	24.700	44.900	80.900
J=C-HI	Nettobedrijfsresultaat	-65.900	-87.100	-102.000
	Opbrengsten-kostenverhouding	60	71	80

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.

a) kosten eigen vermogen is inclusief de correctie in verband met de waardeverandering van de activa.

Gezinsinkomen uit bedrijf

Dit kengetal wordt berekend door de bedrijfswinst uit normale bedrijfsvoering te vermeerderen met het saldo van de buitengewone baten en lasten. Die buitengewone baten en lasten bestaan onder andere uit het verschil tussen de verkoopprijs en de prijs waarop activa op de balans stonden bij verkoop (zogenaamde boekverschillen, bijvoorbeeld bij verkoop van melkquotum of machines). Behalve die boekverschillen zijn ook BTW-verrekeningen en incidentele posten als ontvangen schadevergoedingen in de buitengewone baten en lasten opgenomen. Deze posten hebben op bedrijfsniveau een vrij incidenteel karakter. Het gezinsinkomen uit bedrijf geeft een beeld van de vergoeding die de ondernemers en hun gezinnen met hun inzet van arbeid en kapitaal in het bedrijf in een bepaald jaar hebben gerealiseerd. Het ligt vrij dicht tegen de definitie van een fiscaal inkomen of bedrijfsresultaat zoals accountantskantoren dat gebruiken. Het grootste verschil daarmee ligt in de methode van afschrijven. Over aangekochte melkquota worden door het LEI bijvoorbeeld geen afschrijvingen berekend. Het gezinsinkomen uit bedrijf kan worden gepresenteerd per bedrijf, per ondernemer of per gezinsarbeidskracht. De keuze die wat dit betreft wordt gemaakt, hangt af van het doel.

Totaal gezinsinkomen

Het totaal gezinsinkomen wordt berekend door het gezinsinkomen uit bedrijf te vermeerderen met inkomsten die buiten het bedrijf worden behaald. Die inkomsten van buiten bedrijf bestaan zowel uit inkomsten uit arbeid als uit inkomsten uit kapitaal, uitkeringen (bijvoorbeeld kinderbijslag) en dergelijke. Bij de inkomsten uit arbeid gaat het alleen om het loon van de ondernemers en hun partners. Inkomsten van inwonende kinderen zijn niet meegenomen. Het gaat bij inkomsten van buiten bedrijf nadrukkelijk niet om inkomsten uit de zogenaamde verbredingsactiviteiten. Die zijn, zoals al is toegelicht, namelijk meegenomen in de bedrijfsopbrengsten en dus in het gezinsinkomen uit bedrijf. Het totaal gezinsinkomen brengt van de genoemde inkomensbegrippen het best het potentiële bestedingsniveau in beeld, uitgaande van continuïteit in de bedrijfsvoering. Dit kengetal is bijvoorbeeld in de studies naar armoede in de land- en tuinbouw als indicator gebruikt. Het kengetal wordt vaak uitgedrukt per bedrijf of per gezin. Bij een deel van de bedrijven moeten immers meerdere gezinnen van dit inkomen rondkomen.

Nettobedrijfsresultaat

Het nettobedrijfsresultaat wordt berekend door de bedrijfswinst uit normale bedrijfsvoering te verminderen met berekende vermogenskosten over het eigen vermogen, (inclusief correctie voor waardeinstijging van activa) en de berekende kosten voor de ingezette gezinsarbeid. Die ingerekende kosten liggen op een marktconform niveau. Ook dit getal is geschikt voor bedrijfsvergelijking omdat het niet meer wordt beïnvloed door verschillen tussen bedrijven in aanwending van eigen of vreemde arbeid en eigen of vreemd vermogen. Het kengetal roept bij veel mensen nogal eens vragen op omdat de uitkomst vaak negatief is: de totale kosten, dus de betaalde plus de ingerekende, zijn hoger dan de opbrengsten; de opbrengsten-kostenverhouding is dan lager dan 100 (tabel 1). Bedrijven kunnen wel blijven bestaan ondanks een negatief resultaat omdat bijvoorbeeld relatief veel arbeidsuren worden gemaakt. Een relatief lage vergoeding per uur kan toch nog tot een redelijk inkomen leiden. Ook kan het bedrijf in familieverband tegen een lagere dan de marktwaarde zijn overgedragen aan de ondernemer, waardoor er minder vermogenskosten zijn. Een en ander betekent echter wel dat de in het bedrijf ingezette eigen middelen (arbeid en kapitaal) niet marktconform worden vergoed. Dat kan aanleiding zijn om na te denken over de vraag of een bedrijfsopvolging nog wel wenselijk is. Hierbij komt ook aan de orde of het inkomen voldoende is voor de gezinsbestedingen en voor reserveringen om in de toekomst voldoende te kunnen investeren. In die zin zijn de besparingen die het LEI ook per bedrijf presenteert eveneens een belangrijk kengetal.

Meer informatie:

Meer kengetallen en resultaten van groepen bedrijven zijn beschikbaar via BINternet op onze website (www.lei.wur.nl).